

Aktywne metody przekazu wiedzy dla zrównoważonego rozwoju w treściach przedmiotu *Ekofilozofia* na kierunku rolnictwo na Uniwersytecie Rzeszowskim

Edukacja dla zrównoważonego rozwoju wymaga ustawicznych działań, których zadaniem jest nie tylko poszerzenie zakresu wiedzy w obrębie przyrodniczych, ekonomicznych i społecznych aspektów ZR, ale także lub przede wszystkim takich, które spowodują, że zaakceptowane informacje i fakty staną się podstawą zmian codziennych zachowań ludzi wyznających zrównoważony rozwój (ZR).

Na obecnym etapie funkcjonowania cywilizacji *Homo sapiens*, potrzebą chwili stała się ogólnodostępna znajomość podstaw ekofilozofii i innowacyjność, która zaczyna obejmować nie tylko wszelakie dziedziny techniki czy urbanizacji, ale która także powinna dotyczyć postaw i zachowań obywatelskich, w myśl twierdzenia, że liczą się wszystkie pozytywne efekty, także drobne (ale sumujące się poprzez działania własne i innych).

W czasie trwania Dekady Edukacji dla ZR, ogłoszonej przez UNESCO na lata 2005–2014¹⁾, niezwykle istotne jest promowanie innowacyjnych/nowoczesnych i efektywnych metod nauczania (w tym przede wszystkim aktywizujących słuchaczy). Efektem podejmowanego trudu dydaktycznego powinno stać się odejście od tradycyjnej, analitycznej i matematycznej koncepcji świata, zgodnej z filozofią Russella, na rzecz holistycznej i organicystycznej filozofii Whiteheada. Ułatwi to uzasadnienie łączności pomiędzy osobistym, społecznym i środowiskowym wymiarem edukacji oraz utrwali świadomość i osobistą odpowiedzialność obywateli za środowisko (aspekt ekologiczny), odpowiedzialność za innych ludzi (bez których nie zrealizujemy zrównoważonego rozwoju – aspekt społeczny) oraz rozwinięciu woluntaryzmu i przedsiębiorczą filantropię, prowadzącą do społeczeństwa obywatelskiego (aspekt ekonomiczny).

Tradycyjna edukacja dysponowała dotąd niewielką różnorodnością metod i łączności nauczania i uczenia się. Dzisiejsza oferuje szeroki warsztat metodyczny – w procesie nauczania wykorzystuje techniki eksperymentalne, elementy mnemotechniki czy heurystyki²⁾. Metody te bazują na pełnym współuczestnictwie słuchacza w zajęciach, choć kluczową rolę w przekazywaniu treści nauczania pełni nadal uczący. Nie ma on jednak jak dawniej, dominować nad słuchaczami, lecz pełni rolę motywatora dla aktywnego współuczestniczenia w zajęciach.

¹⁾ Kostecka J.: Dekada Edukacji (2005-2014) na rzecz zrównoważonego rozwoju. Zesz. Nauk. Pol-Wsch. Oddziału PTiE i PTG W Rzeszowie. 7, s. 45-52.; Kostecka J. 2009. Dekada edukacji dla zrównoważonego rozwoju – Wizja, cel, strategia. Problemy Ekorozwoju. 2, s. 99-104, 2006

²⁾ Grodzińska-Jurczak M., Jamka R.: Edukacja ekologiczna, zbiór materiałów dla nauczycieli i studentów. Kraków. Studio Wydawnicze Poal PG, 2000

Do najbardziej pożądaných umiejętności obywateli realizujących ZR należą: umiejętność szybkiego identyfikowania problemów, dostosowywanie się do istniejącej sytuacji, plastyczność i pozytywne radzenie sobie z nietypową sytuacją. Jak zakłada behawioryzm, ukształtowanie takiej aktywnej i profesjonalnej postawy wiąże się właśnie ze stałą otwartością na przyswajanie nowych informacji, zachowań i umiejętności. Rozwój umiejętności tymczasem, wymaga ciągłej praktyki i ćwiczeń. Jak wynika z analizy „*Stożka doświadczenia Dale'a*” ludzie zapamiętują aż 80% tego, co mówią w trakcie działania, tylko 75% tego, co mówią i piszą i zaledwie 50% tego, co widzą i słyszą. W związku z tym faktem, przeważającą formą szkoleń, seminariów i ciekawych zajęć dydaktycznych powinny stać się ćwiczenia indywidualne i grupowe, ćwiczenia angażujące uczestników w podejmowanie konkretnych działań, prezentacje i dyskusje moderowane. Aktywny udział w takich zajęciach wyzwala szereg umiejętności i pozwala lepiej dostosowywać się np. do potencjalnych rozmówców, kontrahentów, dyskutantów czy oponentów. Jest to ważne, bo rozwój zrównoważony wymaga konstruktywnych działań a nie destrukcyjnych kłótni.

Z myślą o trwałej aktywizacji studentów Rolnictwa Uniwersytetu Rzeszowskiego, ich wiedzy i kompetencji, prowadzony w Zakładzie Biologicznych Podstaw Rolnictwa i Edukacji Środowiskowej przedmiot EKOFILOZOFIA, został zaplanowany w autorskim programie, z udziałem aktywnych metod przekazu informacji.

Program ekofilozofii obejmuje 15 godzin wykładu i 15 godzin ćwiczeń w małych grupach. W tematyce wykładów są omawiane następujące zagadnienia: wybrane aspekty rozwoju filozofii, w tym filozofii przyrody; dyskusje wokół statusu filozofii przyrody dzisiaj; polski wkład w ekofilozofię; dlaczego potrzebujemy zrównoważonego rozwoju; aspekty społeczne ZR; aspekty ekonomiczne ZR; konsument–obywatel i zrównoważone zachowanie na co dzień, kalkulator węglowy; prośrodowiskowe zarządzanie przedsiębiorstwem i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.

W tematyce ćwiczeń zamieszczono następujące tematy realizowane z udziałem aktywnych metod przekazu informacji.

- Kij w mrowisko – prowokacja do dyskusji nt. motywów ochrony przyrody
- Atrybuty zrównoważonego rozwoju w ćwiczeniu akty-

wizującym (obrona uzasadnienia własnego wyboru w małych i większych grupach)

- „Gmina Mszczonowo – w gorącej wodzie kąpana” (analiza sukcesów i porażek w płaszczyźnie przyrodniczej, społecznej i ekonomicznej)
- Budowanie studium przypadku w obrębie ZR w obszarach wiejskich i każdorazowa analiza problemów w płaszczyźnie przyrodniczej, społecznej i ekonomicznej
- Fundraising, planowanie wsparcia ekonomicznego dla realizacji strategii rozwoju
- Prośrodowiskowe zarządzanie przedsiębiorstwem (dyskusja)
- Planowanie ekorozwoju obszarów wiejskich z uwzględnieniem skutków przyrodniczych, społecznych i ekonomicznych.

W ramach przyjętego programu, studenci zastanawiają się wspólnie nad wpływem, jaki wywierają na otoczenie przez swoje codzienne wybory i zachowania oraz szukają najlepszych rozwiązań. Metoda analizy przypadku poszerza zakres ich wiedzy i zmusza do analizy danego problemu, stanowi zachętę do samodzielnego studiowania poza zajęciami, pokazuje przyjemność i efekty pracy grupowej. Przez wielokrotne przechodzenie przez prezentacje sytuacji decyzyjnych i formułowanie alternatywnych rozwią-

zań, których skutki są zawsze analizowane w płaszczyźnie przyrodniczej, społecznej i ekonomicznej, studenci zdobywają przekonanie, że prognozowanie następstw i konsekwencji formułowanych rozwiązań (najpierw samodzielnie, następnie w grupach dyskusyjnych – z kolegami a potem z prowadzącym) pozwala nie tylko na wymianę poglądów, ale umożliwia szersze spojrzenie na problem i przez to łatwiejsze i bardziej odpowiedzialne sformułowanie najlepszej/najmniej szkodliwej decyzji o znaczeniu środowiskowym, społecznym i ekonomicznym. Studenci przez wielokrotne rozważanie studia przypadków zdobywają przeświadczenie o celowości przyglądania się skutkom decyzji przed jej podjęciem i deklarują, że także w realnym życiu, przed podjęciem poważnych decyzji o charakterze osobistym jak i dotyczącym życia publicznego będą starali się szeroko rozważać ich konsekwencje i dokonywać wyborów w duchu ZR.

Warunkiem zaliczenia przedmiotu są: egzamin z zakresu tematyki wykładów, obecność i aktywne uczestnictwo w ćwiczeniach oraz opracowanie i obrona projektu w zakresie studium przypadku lub ekorozwoju obszarów wiejskich. Autorskie projekty studenckie mają na celu wprowadzenie pozytywnej i trwałej zmiany w stylu życia ich samych oraz pozostałych członków rodzin i lokalnej społeczności.

Dr inż. TOMASZ BERGIER

Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie

dr JAKUB KRONENBERG

Uniwersytet Łódzki

mgr KAROLINA MALISZEWSKA

Fundacja Sendzimira

Analiza dobrych przykładów wprowadzania zrównoważonego rozwoju w przedsiębiorstwach połączonych z edukacją studentów

Liczne ośrodki akademickie na świecie, w szczególności wydziały zarządzania, wzbogacają swą ofertę dydaktyczną o komponent praktyczny. Studenci wykorzystują wiedzę zdobytą podczas zajęć pracując nad projektami, których celem jest rozwiązanie rzeczywistych problemów zgłaszanych przez współpracujące z uczelnią firmy. W większości wypadków jest to praca w małych grupach, których członkami są studenci z różnych specjalizacji. Przykładem tego typu działań może być program Student-Konsultant oferowany przez Copenhagen Business School lub szereg projektów dla firm realizowanych przez studentów London Business School. Projekty te wyraźnie różnią się od praktyk studenckich znanych z polskiej rzeczywistości – odpowiadają na potrzeby precyzyjnie sformułowane przez firmy, wiążą się z rozwiązaniem konkretnego problemu, studenci traktowani są jak kompetentni doradcy, a w pracy dla firm wspierają ich pracownicy uczelni.

W swych działaniach edukacyjnych na rzecz zrównoważonego rozwoju w Polsce podobne metody stosuje Fun-

dacja Sendzimira. Nieodłącznym ich elementem jest nauka przez działanie, we współpracy z firmami i innymi instytucjami działającymi na rynku. Idee te Fundacja Sendzimira wprowadzała w życie w ramach dwunastu edycji szkoły letniej „Wyzwania zrównoważonego rozwoju w Polsce” oraz innych działań edukacyjnych.

Jednym z elementów kursu „Wyzwania zrównoważonego rozwoju w Polsce” jest projekt „Zrównoważony biznes”. W jego ramach interdyscyplinarne zespoły złożone z uczestników kursu przygotowują opracowania dotyczące konkretnych problemów zgłoszonych przez zaproszone do projektu przedsiębiorstwa. Pracę w grupach nadzorują merytorycznie nauczyciele akademicki i praktycy prowadzący zajęcia na kursie, w bezpośredniej współpracy z przedstawicielami firm. Organizowane są również wizyty studyjne obejmujące spotkania z interesariuszami, często nie tylko pracownikami firmy. Grupy koncentrują się na wybranych aspektach zrównoważonego rozwoju, dostosowanych do wymogów i możliwości danego przedsiębiorstwa. Poniżej przedstawiamy wybrane przykłady z niemal